

Jan Sturm

Van de Voorzitter a.i.

't Is een beetje vreemd gevoel: mijn tweede 'boodschap' aan de VONner kan op het moment dat ik dit schrijf nog geen *Moer*-lezer onder ogen hebben gehad en ik begin alweer aan mijn derde, die weet ik over hoeveel tijd pas zijn lezers zal vinden. En dat terwijl ik soms iets over me heb van: ik schrijf pas iets als het morgen gedrukt wordt. Een snel en direct contact met VONners biedt de VON-Info niet, maar dat geldt voor elke rubriek in wat voor tijdschrift dan ook.

Een maand geleden, op 4 april 1992, hield de VON haar ledenvergadering. Hoewel het bestuur zijn uiterste best gedaan heeft, die ledenvergadering zo vroeg mogelijk aan te kondigen – een inlegvel in *Moer* 1991/7-8 – waren er toch nog VONners die pas voor het eerst van deze bijeenkomst lucht kregen via *Moer* 1992/1, dat soms pas na 4 april arriveerde. (Dank toch voor uw reacties; garanderen dat zoiets niet meer gebeurt, lijkt onmogelijk. Maar zie verderop!) Dat is nu echt sores voor een voorzitter a.i. die de band met de leden wil versterken. Vandaar dat ik hier alvast ruimte maak voor de aankondiging van de ledenvergadering in het najaar van 1992:

26 november 1992

VON-Ledenvergadering

Utrecht

Let op:

Op verzoek van de ledenvergadering van november 1991 wordt deze ledenvergadering **op een middag in de week** gehouden (donderdag). Maar aan de ledenvergadering is een

thema-bijeenkomst

gekoppeld die als nascholingsbijeenkomst gekwalificeerd kan worden. Het ligt dan ook in de bedoeling ervoor te zorgen dat deelnemers aan deze bijeenkomst desgewenst een certificaat krijgen. Met een beetje tijdig geregeld – voor de zomervakantie – kan dus iedereen die dat wil ook komen.

Er is overigens een makkelijker regeling in de maak voor wie sneller en (soms) tijdiger dan via *Moer* op de hoogte wil raken van VON-activiteiten. Het bestuur bouwt een adressenbestand op van VONners die op enigerlei wijze aangeven actiever bij de VON betrokken te zijn dan alleen als *Moer*-lezer: door ledenvergaderingen en thema-bijeenkomsten te bezoeken bijvoorbeeld of door schriftelijk of telefonisch te reageren op bestuursbeslissingen of -beleid. Als je je in de aankomende tijd opgeeft voor de najaarsledenvergadering word je automatisch in dat bestand van Vinnige VONners opgenomen. Je krijgt dan per 'persoonlijke' Bestuursbrief tijdig een aankondiging van alle activiteiten die de VON onderneemt.

In mijn perceptie kenmerkte de afgelopen ledenvergadering zich door een (zo nu en dan zelfs zeer) levendige discussie. Een deel daarvan wil ik hier aan de orde stellen, omdat dat te maken heeft met het toekomstig VON-beleid.

Vóór mijn verkiezing tot voorzitter a.i. – dank u wel voor uw felicitaties; ik hoop het in mij gestelde vertrouwen niet te beschamen! – heb ik in een paar punten aangegeven wat ik met mijn voorzitterschap wil bereiken. Daardoor wilde ik enerzijds duidelijk maken, wie de VONners 'binnenhaalden' als ze mij tot hun voorzitter kozen en anderzijds de mogelijkheid scheppen 'aangesproken' te kunnen worden op 'mijn daden'. Het eerste punt gaf geen aanleiding tot discussie: ik wil mezelf overbodig maken door er samen met het bestuur voor te zorgen dat er in 1994 een nieuwe, dynamische voorzitter uit een jongere generatie dan de mijne staat te trappen om de hamer van mij over te nemen.

Bij het tweede punt lag het moeilijker: ik wil dat de VON zich profileert. Maar wie zich profileert heeft allereerst een 'zelfbeeld' nodig, in dit geval van wat de VON 'is' en moet dat vervolgens, om het scherp omlijnd te krijgen, altijd afzetten tegen 'beelden' van iets of iemand anders. Dus werd terecht de vraag gesteld: wat houdt dat 'zelfbeeld' dat we koesteren in en waartegen zetten we dat af? Mijn antwoord luidde: ik zie de VON vooral als een

progressieve
vakinhoudelijke
docentenvereniging
waar
progressieve
professionele
autonome
(moedertaal)docenten

zich 'thuis' moeten kunnen voelen. De bijvoeglijke naamwoorden geven al aan waar de 'tegendelen' liggen: de behoudener zustervereniging(en), de niet-vakinhoudelijke vakbonden en paternalistische en ontprofessionaliserende delen van de overheid en semi-overheidsinstellingen.

Een paar voorbeelden ter bepaling van de gedachten. (Niet dus als weergave van de discussie op de ledenvergadering, maar als mogelijk standpunt. Het eerste voorbeeld verwoordt overigens een bestuursstandpunt; de andere niet.)

- Leerplanontwikkeling voor Taalkunde in de bovenbouw HAVO/VWO? Tegen de tijd dat de SLO 25 leerplanontwikkelaars voor moedertaal in dienst heeft, kun je er wel eens over gaan denken om daar 2/10 voor vrij te maken. Intussen zijn er zinniger dingen te doen.
- Fusies van basisscholen? Laat de bonden daar maar eens met hun leden over discussiëren.
- Leerlingvolgsystemen die van een docent een 'administrateur' maken? Laten we eerst maar eens gaan werken aan differentiatiemogelijkheden voor intercultureel moedertaalonderwijs.
- Moduleren voor Nederlands in het MBO? Probeer eerst maar eens zicht te krijgen op de rol van Nederlands in de voorbereiding op het beroep.

Terecht werd er opgemerkt dat zo'n profilering de samenwerking tussen de veldverenigingen onderling op het terrein van het moedertaalonderwijs én de gezamenlijke samenwerking van de veldverenigingen met

bijvoorbeeld de verzorgingsstructuur onder druk kan zetten. Wat het eerste probleem betreft: dat is een onvermijdelijk gevolg van de instandhouding van de VON. Als de VON geen behoefte meer zou hebben eigen, heldere standpunten uit te dragen en eigen, specifieke doelen te bereiken dan kan ze beter fuseren met de andere verenigingen. Er zijn zeker voorstanders te vinden van zo'n fusie of federatie, misschien ook wel onder VONners, maar ik behoor zeker niet tot hen. Als de VON een beleid in die richting zou ontwikkelen, zou ik geen voorzitter meer willen zijn en zou ik me als gewoon lid daartegen tot het laatste blijven verzetten.

In mijn vorige stukje heb ik ook al duidelijk laten blijken dat ik er weinig bezwaren in zie om in een samenwerkingsverband heldere standpunten tegenover elkaar te zetten: je moet weten wat je aan elkaar hebt, precies weten waar je grenzen liggen, nauwkeurig bepalen waar compromismogelijkheden liggen en als er compromissen gesloten worden, moet je zeer helder kunnen weergeven, hoe die dan in elkaar steken, zeker aan je leden. Je moet kunnen laten zien wat je 'winst' en wat je 'verlies' is. En je moet je leden kunnen overtuigen dat het de moeite waard was om je verlies te nemen, omdat de winst groot was. En je moet natuurlijk durven breken en ook dat kunnen verdedigen tegenover je leden. Om het nog maar eens anders uit te drukken: du choc des opinions jaillit la vérité.

En wat de samenwerking met de verzorgingsstructuur betreft: ook daarin is helderheid een weliswaar lastig te verkrijgen maar desalniettemin zeer groot goed.

De Evangelist Matteüs (6: 24) wist het al: 'Niemand kan twee heren dienen, want hij zal óf den enen haten en den anderen liefhebben, óf zich aan den enen hechten en den anderen minachten.' En hoewel we wel eens geneigd zijn Nederland als een christelijke natie op te vatten, we hebben de instellingen in de verzorgingsstructuur zelfs opgezaaid met drie elkaar belovende, concurrerende heren: het veld, de overheid en de instellingen zelf. Dat maakt het uiterst lastig de diensten van de dienaren te beoordelen; een gezond portie georganiseerd wantrouwen heb je daarbij wel nodig.

Dat organiseren van wantrouwen hoort overigens tot de beste tradities van de VON. Ik geef een voorbeeld. Toen de Commissie Modernisering Moedertaalonderwijs (CMM), een van de voorlopers van de huidige SLO, in 1974, na lange en soms harde onderhandelingen – zeker als er VON-principes in het geding waren –

opgericht was, organiseerde de VON meteen een 'Volggroep C.M.M.'. De opdracht van de groep was:

'Erop letten

- welke invloed de C.M.M. heeft;
- hoe beslissingen tot stand komen;
- welke rol het onderwijsveld daarbij wel of niet speelt;
- hoeveel recht wordt gedaan aan de opvatting dat leerplanontwikkeling met betrekking tot moedertaalonderwijs recht dient te laten wedervaren aan de veelheid van opvattingen die er bestaat.'

De leden van de Volggroep bezochten de vergaderingen van de C.M.M., waarvan de toenmalige voorzitter van de VON, Koos Hennephof, lid was. In *Moer* deden de leden van de Volggroep verslag van hun bevindingen. Ik citeer een typerend stukje uit zo'n verslag dat Hans Verweij, in latere jaren nog een poos voorzitter van de VON, over de zesde vergadering van de C.M.M. schreef.

'De minister heeft bepaald dat de commissie dienstverlenend moet zijn en openbaar. Dit laatste is erg belangrijk voor clubs die een vertegenwoordiger hebben zitten in de commissie. Ze kunnen af en toe eens een pottenkijker sturen die controleert of hun vertegenwoordiger het standpunt van die club wel goed naar voren brengt. Koos Hennephof heeft altijd gezegd dat hij erg blij zou zijn met een vast groepje pottenkijkers vanuit de V.O.N. [...] Ik was gewapend met alle informatie die ik als goedwillende belangstellende te pakken had kunnen krijgen: de stukken uit *Moer*, de vier C.M.M.-berichten en het enige vergaderstuk dat beschikbaar bleek voor gasten: de agenda. Op die vergadering in Utrecht heb ik iets belangrijks geleerd, namelijk het verschil tussen juridische en feitelijke openbaarheid. Driekwart van de vergadering was volstreekte geheimtaal als je niet van te voren alle stukken gelezen had en dat waren er nogal wat. Ik was niet de enige gast die het akelige gevoel bekwam op een vergadering te zijn beland waar hij eigenlijk niet thuis hoort.'

Het kost me moeite om niet al te veel te citeren uit het werk van de Volggroep; sommige zeer typerende citaten zouden ook te veel uitleg vragen. Maar eentje geef

ik er nog. Het heeft betrekking op het werk van een subcommissie van de C.M.M. die zich bezighield met de toenmaals brandende problematiek van de kloof tussen schooltaal en thuistaal.

'Veel concrete resultaten heeft de subcommissie tot nu toe niet. Ze heeft wel een aantal uitspraken gedaan in de vorm van stellingen. We beschouwen deze stellingen maar als een voorproefje van het in september te verschijnen eindrapport van de subcommissie. Ze zijn een merkwaardig ratjetoe van trivialiteiten, onbegrijpelijke uitspraken, vaagheden en tegenstrijdigheden. Dat belooft dus – helaas – niet veel goeds.'

Natuurlijk vond de voorzitter van de subcommissie, Pieter Batelaan, het werk van de Volggroep niet zo aardig. Als ik me goed herinner, schreef hij een venijnig stukje terug, dat ik op dit moment niet zo gauw terug vinden kan. Er was spanning, op meerdere terreinen, tussen de VON en Levende Talen, tussen de VON en de CMM, omdat de VON-standpunten, zeker volgens de Volggroep, in het werk van de CMM onderbelicht bleven. En de Volggroep hield dat niet voor zich. Maar de kritiek heeft gewerkt en de VON kon zich later goed vinden in het eindprodukt van de subcommissie.

Ik weet ook wel dat de tijden veranderd zijn en dat de verhoudingen anders liggen, maar dat neemt niet weg dat een heldere profilering van de VON voor mij een nastrevenswaardig doel blijft, ook onder de huidige omstandigheden. Voor alle duidelijkheid: ik ben ook voor zoveel mogelijk samenwerking, maar wat mij betreft kan daarbij de grens van identiteitsverlies niet overschreden worden. Dan houdt het op, maar ook niet eerder.

Een laatste discussiepunt uit de ledenvergadering, althans wat dit stukje betreft: kunnen werkers uit de verzorgingsstructuur bestuurlijk van de VON zijn? In principe is dat natuurlijk niet uitgesloten, maar een grote mate van terughoudendheid is gepast, zeker als de betrokkene zich vanuit haar of zijn taak met voor de VON beleidsgevoelige terreinen bezighoudt en zich daar niet alleen in uitvoerende zin mee bemoeit maar ook in beleidsvoorbereidende en -bepalende zin. Het dienen van drie heren is al moeilijk genoeg, maak er als het enigszins kan geen vier van.